

ks. Roman Bogacz

Jezus Chrystus Król. Intronizacja Syna Bożego na Króla wszechświata według Hbr 1, 5–14

Kim jest Jezus Chrystus? Pytanie to nurtowało ludzi od chwili Jego urodzenia poprzez całe dwa tysiące lat i interesuje także współczesnych. Odpowiedzi na nie możemy szukać na różne sposoby. Wydaje się jednak, że najbardziej adekwatną odpowiedź znajdziemy na łamach Pisma Świętego. W niniejszym artykule nie chcemy dawać pełnej odpowiedzi na to pytanie. Wczytując się jednak w *List do Hebrajczyków*, można postawione na początku pytanie ukonkretnić na wiele sposobów. W wersecie czwartym czytamy: *On o tyle stał się wyższym od aniołów, o ile odziedziczył wyższe od nich imię*. Na czym więc polega ta różnica między aniołami i Synem Bożym? Na czym polega Jego wielkość? Biblia posługuje się językiem konkretnym i obrazem. Odkrywając go można uzyskać bardzo klarowną odpowiedź, która zachwyca swoją głębią, a zarazem prostotą.

W zacytowanym wersecie czwartym autor postawił pewną tezę, którą stara się uzasadnić i wyjaśnić. Swoją argumentację prowadzi w oparciu o teksty Starego Testamentu. Logicznym więc wydaje się szukanie odpowiedzi w kontekście przytaczanych przez autora fragmentów. W dziesięciu wersetach *Listu* (1,5–14) natchniony autor zamieścił siedem mesjańskich cytatów ze Starego Testamentu. Użycie owych siedmiu cytatów S. Łach określa, że z nich „niby z drogocennych kamieni [hagiograf] wykonał królewski diadem na głowę Chrystusa, Władcy wszelkiego stworzenia”¹. W tym tekście możemy zauważyć pewne podobieństwo do ceremonii intronizacji władców Bliskiego Wschodu. Tak więc w Hbr 1,5 – poprzez zacytowanie mesjańskiego Psalmu 2 – Chrystus został ogłoszony Synem Bożym, a zarazem królem

¹ S. ŁACH, *List do Hebrajczyków*. Wstęp – przekład z oryginału, komentarz – ekskursy, Poznań 1959, s. 136.

całego wszechświata. Następne pięć cytatów przedstawia nam tego nowego Króla. Wśród nich szczególnie miejsce zajmują wersety centralne.

1. Intronizacja w świetle Starego Testamentu

W Starym Testamencie nie znajdujemy dokładnych przepisów dotyczących obejmowania władzy przez nowego króla. Zamieszczono w nim jednak dwa opisy intronizacji. Pierwszy przedstawia objęcie władzy przez Salomona (1 Krl 1,32–48), drugi przez Joasza (2 Krl 11,12–20). Ponadto możemy odszukać liczne aluzje do tego obrzędu rozsiane po całej Biblii. Na podstawie tych informacji Roland de Vaux² ustalił, że obrzęd intronizacji odbywał się w dwóch miejscach: w sanktuarium i w pałacu królewskim. Wyróżnił też pięć etapów obejmowania władzy: nałożenie insygniów władzy, namaszczenie, aklamacja, intronizacja i homagium składane przez poddanych. Franz Jozeph Schierse³ obrzęd ten dzieli na trzy etapy. Według jego ustaleń pierwszym obrzędem jest adopcja, czyli uznanie kandydata za własnego syna. Obrzęd ten mógł mieć miejsce przed koronacją, co znalazłoby swoje odzwierciedlenie w specjalnie spiswanym dekrete objęcia władzy (por. Ps 2, 7), ale też mógł być obchodzony w związku z obrzezaniem i nadaniem imienia w ósmym dniu po urodzeniu (por. Kpł 12, 3; Łk 1, 59). Wtedy ojciec brał na kolana swego syna i publicznie uznawał go za własne dziecko. Szczególnie było to ważne wobec pierworodnego, który na tej podstawie posiadał przywileje w dziedziczeniu podwójnej części majątku i godności po ojcu. Pozostałe dwa obrzędy to: prostracja (oddanie czci) wielmożów królestwa wobec nowego króla oraz nadanie władzy poprzez powierzenie berła, namaszczenie i objęcie tronu.

2. Dekret koronacyjny, adopcja

Werset trzeci Prologu ukazuje nam miejsce przebywania Syna Bożego: *zasiadł po prawicy Majestatu na wysokościach*. Można więc

² Por. R. DE VAUX, *Le Istituzioni dell'Antico Testamento*, Genova 1977, wyd. III, s. 107–121.

³ Por. F. J. SCHIERSE, *Lettera agli Ebrei. Commenti spirituali del Nuovo Testamento*, Roma 1990, s. 26.

ustalić, że objęcie władzy przez Syna Bożego dokonało się *na wysokościach*, czyli w niebie. Całość tego wydarzenia ma charakter wielkiej Liturgii Niebieskiej.

Pierwszy cytat, który wprowadza nas w całe zagadnienie został wzięty z Ps 2. Psalm ten w pierwotnej formie został napisany z okazji koronacji królewskiej. Niektórzy egzegeci próbują go dopasować do objęcia władzy przez króla Jozjasza.⁴

Przyjąwszy za F.J. Schierse'm trzy etapy koronacji nowego króla, z łatwością zauważymy, że pierwsze dwa cytaty są niejako „wyjęte” z dekretu koronacyjnego, w którym Bóg po dziele odkupienia, najpierw uznaje Chrystusa za swego Syna. Albo też w sposób uroczysty obwieszcza ten fakt wobec całego świata: *Ty jesteś moim Synem, Jam Cię dziś zrodził.* (1,5) Jakby to obwieszczenie było jeszcze niewystarczające zostało ono potwierdzone poprzez drugi tekst mesjański: *Ja będę mu Ojcem, a On będzie mi Synem*, będący cytatem z proroctwa Natana zapisanego w 2 Sm 7,14.

3. Oddanie czci nowemu władcy

Po spisaniu dekretu Ojciec wyprowadza swego Syna przed całe niebieskie zgromadzenie, gdzie dokonuje się drugi akt koronacyjny zwany prostracją, czyli oddaniem czci. Do tego aktu są wezwani wszyscy aniołowie Boży: *Niech mu oddają cześć wszyscy aniołowie Boży.* Otrzymują też oni polecenie wiernej służby Nowemu Królowi i spełniania wszystkich jego poleceń: *Aniołów swych czyni wichrami, sługi swe płomieniami ognia.*

4. Nadanie władzy

Kolejny, trzeci etap, to nadanie władzy poprzez wręczenie berła, namaszczenie i intronizację. Wręczenie berła zostało tu połączone ze szczególnym wskazaniem jego właściwości. Jest to berko sprawiedliwości.

Motyw ten został wprowadzony poprzez zacytowanie mesjańskiego Ps 45, 7n. W Hbr 1, 8, termin δ Θεός został wprost odniesio-

⁴ Por. S. ŁACH, *Księga Psalmów. Wstęp – przekład z oryginału, komentarz – ekskursy*, Poznań 1990, s. 107.

ny do Jezusa. W psalmie przyszły Mesjasz-Król jest nazwany terminem מֶלֶךְ אֱלֹהִים przypisywanym Bogu, chociaż w starych przekładach był on uważany za wołacz odnoszący się do króla. Biorąc pod uwagę monoteizm izraelski, wyraz ten ma tutaj osłabione znaczenie, tym bardziej że w niektórych tekstach używano go na określenie zjawiającego się niezującego już Samuela (1 Sm 14,17).

Werset Hbr 1, 7 jest bardzo silnie przeciwstawiony wersetowi 1,8. To radykalne rozróżnienie zostało wprowadzone poprzez użycie greckiego wyrażenia: μέν δέ. Sens tego wyrażenia można by przedstawić w ten sposób: aniołowie są tylko sługami, będącymi do całkowitej dyspozycji dla Boga, na każde jego zawołanie, zaś Chrystus jest Królem i Bogiem.⁶ Jest to jego pierwszy i podstawowy atrybut zaznaczony poprzez zacytowanie Ps 45(44), 7–8, będącego pieśnią śpiewaną w czasie koronacji, podczas której obwieszczano ludowi nowego króla. Królestwo Chrystusa jest właśnie tym zapowiadany królestwem mesjańskim, bo jego tron jest wieczny. W tym obwieszczeniu został użyty hapax legomenon Nowego Testamentu w bardzo interesującej konstrukcji: ἡ ῥάβδος τῆς εὐθύτης. Jak to zostało już wyżej przedstawione w analizie tego zwrotu, hagiograf celowo użył takiej konstrukcji, której sens możemy odnieść tylko i wyłącznie do Króla, który jest prawdziwym Bogiem, w dodatku namaszczonego przez samego Boga Ojca (por. Hbr 1, 9)⁶.

Opisując króla i królową w tym Psalmie, autor wykorzystał znane Izraelitom obrazy z zaślubin królewskich. Jest to więc pewnego rodzaju pieśń weselna, którą można by porównać do pieśni o narodzinach Emanuela (por. Iz 7, 14) i jego wyniesieniu na tron (por. Iz 9,1).

Warto zauważyć, że Psalmista czyniąc aluzję do Iz 9,5, uważa Mesjasza za kogoś niezwykle godnego. Jednak pełne zrozumienie mesjanizmu nastąpi dopiero na skutek objawienia Nowego Testamentu. Rządy mesjańskie będą odznaczać się szczególną sprawiedliwością, na podobieństwo nieskalanej sprawiedliwości Bożej. Taki sens mają słowa: „berło sprawiedliwości – berłem twego króle-

⁶ Por. C. SPICQ, *L'Épître aux Hébreux*, t. II, Paris 1953, s. 19.

⁶ Namaszczenie Chrystusa dokonało się po Wniebowstąpieniu. Jest to nagroda za spełnienie Jego misji na ziemi. Symbolizuje ono królowanie Chrystusa w niebie i Jego wieczne panowanie. Por. I DE LA POTTERIE, *L'onction du Christ. Etude de théologie biblique*, „Nouvelle revue théologique” 80(1958), s. 249; K. MIELCAREK, *Jezus – Ewangelizator ubogich (Łk 4,16–30). Studium z teologii św. Łukasza*, Lublin 1994, s. 73.

stwa". Król mesjański będzie posiadał sprawiedliwość taką samą, jaką postępuje się Bóg. Czyli będzie kochał to, co dobre i sprawiedliwe, a nienawidził to, co jest przeciwne prawu Bożemu.⁷

Termin εὐθύτης został użyty jeden raz w Nowym Testamencie przez Autora Listu do Hebrajczyków. Autor nie od siebie wnosi ten termin, ale przytacza go wraz z całym cytatem Psalmu 45 (44), 7. Służy mu jednak ten cytat do głębszego porównania Syna ze stworzonymi aniołami. Aniołowie są tylko doskonałymi sługami, zaś Syn zostanie posadzony na tronie i będzie sprawiedliwie rządził, gdyż posiada wszelkie przymioty potrzebne do pełnienia swej władzy.

Ilustracją do εὐθύτης jest bardzo istotny w omawianej konstrukcji zdaniowej termin ῥάβδος, który oznacza insygnium prawowitej władzy. Początkowo była to laska, jaką posiadał Mojżesz, czy Jozue. Później określało się nim berło, będące oznaką władzy królewskiej. Hapax legomenon Nowego Testamentu, jakim jest termin εὐθύτης, wielokrotnie występuje w Septuagincie. Jest on metaforycznym określeniem wierności wobec prawa, dobrze ukształtowanego kręgosłupa moralnego i wszelkiej sprawiedliwości wobec praw innych.

Zwrot ἡ ῥάβδος τῆς εὐθύτητος oznacza *berło sprawiedliwości*. Syn więc posiada prawowitą władzę, która odznacza się wszelką prawością. Jest On władcą doskonałym, podczas kiedy aniołowie są tylko sługami. Dalsza część cytatu mówi o namaszczeniu, które być może było konsekracją królewską (por. 1 Sm 10,1; 16,12–13).

Przypatrując się dokładniej konstrukcji tego zdania ἡ ῥάβδος τῆς εὐθύτητος ῥάβδος τῆς βασιλείας σου zauważymy, że autor nie stosuje rodzajnika mówiąc: *berło Twego Królestwa*, natomiast wcześniej znajdziemy dwa rodzajniki w wyrażeniu: *berło sprawiedliwości*. W konstrukcji tego zdania znajduje się inwersja, stąd też jego sens jest też nieco zmodyfikowany. Znaczy to, że nie tylko teraz to berło odznacza się sprawiedliwością między wieloma innymi, ale właśnie to berło, które przynależy do określonego Rządcy w pełni sprawiedliwego, cechuje się sprawiedliwością boską, jak i sam Rządca nosi na sobie znamię boskości. Jest, jak to już wcześniej autor zaznacza, Bogiem. Septuaginta wielokrotnie mówi o Bogu, że tylko On może rozsądzać z pełną prawością (εὐθύτητι) (por. Ps 9,9;

⁷ Por. S. ŁACH, *Księga Psalmów*, dz. cyt., s. 249–251; T. BRZEGOWY, *Psalterz Dawidowy. Wprowadzenie i egzegeza wybranych psalmów*, (Pomoce naukowe Instytutu Teologicznego w Tarnowie 10), Tarnów 1993, s. 117–118.

67(66),5; 96(95),10; 98(97),9 itp.). Berło Boskie zostało więc złożone w ręce Syna i jest oznaczeniem Jego królestwa. Skoro berło jest Boskie, to zarówno władza musi być Boska i królestwo tym samym przymiotem się odznacza. (Por. J 5,22.27.30; Dz 10,42; 17,31). Przez Chrystusa realizuje się Królestwo Boże, Królestwo trwałe, niewzruszone na wieki. Takie Królestwo zostało przekazane wszystkim przynależącym do Chrystusa, a więc chrześcijanom. *Dlatego też otrzymując niewzruszone królestwo, trwajmy w łasce, a przez nią służymy Bogu, ze czcią i bojaźnią!* (Hbr 12,28). Spełnia się więc przepowiednia proroka Daniela: *Królestwo jednak otrzymają święci Najwyższego, i będą posiadać królestwo na zawsze i na wieki wieków* (Dn 7,18). Cytując Psalm 45(44),7–8, Autor Listu do Hebrajczyków prezentuje nam więc pełen obraz intronizacji Sprawiedliwego Króla Mesjańskiego.

Septuaginta wielokrotnie posługuje się terminem βαβδος i łączy go też z innymi określeniami, które wyrażają moc, jak to wprost określa Ps 110(109), 2, bądź też nazywa je berłem żelaznym, co tłumacze Biblii Tysiąclecia przełożyli jako „rózgę żelazną” (por. Ps 2,9). Autor Listu cytuje jednak Psalm 45. Wyraźnie więc chce podkreślić element sprawiedliwości, prawości i słuszności. Nieco dalej rozwija tę myśl, dając przykład Melchizedeka, którego imię „najpierw oznacza króla sprawiedliwości” (7, 2) i jest on biblijnym typem Chrystusa.

5. Pierwsze objęcie tronu

Chcąc całkowicie rozwiać wątpliwości, kim naprawdę jest Chrystus, autor w szóstym cytacie ze Starego Testamentu przytacza fragment z Ps 101(102), 26–28, uzasadniając w pełni Jego Boskość. Psalmista modlił się, wypraszając u Boga łaskę odbudowy Jerozolimy. Autor listu wszystko to co w psalmie odnosiło się do Boga, zastosował do Jezusa Chrystusa. W ten sposób przedstawia Syna Bożego jako wiecznego i niezmiennego Stwórcę świata.

Ostatni cytat jest już aktem intronizacji: *Siądź po mojej prawicy, aż położę nieprzyjaciół Twoich jako podnózek Twoich stóp* (Ps 110,26nn). Zasiadanie po prawicy Bożej jest aktem niezwyklej czci. Po prawicy władcy mógł zasiadać tylko ktoś, kto był jemu równy. Akt intronizacji doznał jeszcze dodatkowego splendoru przez fakt boskiej pomocy w przewycięzeniu wrogów. Użyte sformułowania

świadczą o tym, że przez fakt wcielenia i odkupienia wrogowie zostali poddani Mesjaszowi i stan ten nadal trwa.

6. Rola aniołów

Werset czternasty, zamykający tę scenę objęcia władzy królewskiej nad całym wszechświatem, przypieczętowuje całe wydarzenie ukazaniem roli aniołów, jako przeznaczonych do posługi dla Syna Bożego, celem niesienia pomocy wszystkim stworzeniom zmierzającym do zbawienia.

Termin *Λειτουργικός*, ή, όν występuje kilkakrotnie w papirusach greki klasycznej. *Λειτουργικόν* oznacza tam podatek płacony zamiast pełnienia pewnych funkcji publicznych (*Λειτουργίαι*). *ἡμέραι λειτουργικαί* były to dni, w których kapłani wykonywali swoją posługę i otrzymywali z tej racji wynagrodzenie. Jedynym miejscem występowania tego terminu w Nowym Testamencie jest Hbr 1,14. Dodatkowym podkreśleniem całego wersetu jest skonstruowanie go w formie pytania retorycznego. W ten właśnie sposób w Hbr 1,14 zostaje zaakcentowane, że nowy Król dla wypełnienia swojej zbawczej funkcji ma przeznaczonych do posługi samych aniołów. Oczywiście w hierarchii niebieskiej stoją oni znacznie niżej od Chrystusa, gdyż On jest Królem, a aniołowie są tylko sługami. Ich służba jest też szczególna, gdyż mają nieść ludziom duchową pomoc, aby im pomóc do osiągnięcia zbawienia. Aniołowie więc są przeznaczeni do służby *διακονία* odnoszącej się do wierzących. To użycie nie jest kultyczne, ale niezależne od tego, które pochodziło z Septuaginty.

W grece klasycznej termin ten oznacza służbę publiczną, zaś Septuaginta używa go w znaczeniu służby świątynnej. Najczęściej stosuje go na oznaczenie sprzętów i naczyń przeznaczonych do kultu (por. Lb 4,12,26; 7,5; 2 Krn 24,14). W Księdze Wyjścia tym terminem nazwano szaty liturgiczne wykonane dla Aarona i jego synów (Wj 31,10; 39,12 – LXX).

W Liście występuje w 1,14. Nie ma on tutaj znaczenia kultycznego, jak w Septuagincie, w Nowym Testamencie przymiotnik ten bowiem oznacza wypełniającego służbę. Jest użyty w odniesieniu do aniołów, więc określa ich służbę niebieską, która ma doprowadzić ludzi do zbawienia. Łacina tłumaczy go przez ministerium. Filon

aleksandryjski choć nie używa samego terminu λειτουργικός, to w jednym z jego dzieł spotkamy określenie ἄγγελοι λειτουργοί (Virt. 74). Zna zatem określenie aniołów, którzy pełnią służbę.

Nieco światła rzuca nam użycie terminu λειτουργός przez św. Pawła w Liście do Filipian 2,25, skąd możemy przez porównanie wywnioskować, że aniołowie spełniają taką posługę względem ludzi, jak Epafras wobec Pawła.

Dla tej części *Listu* argumentem koronnym stwierdzającym wyższość Jezusa nad aniołami jest właśnie to, że są oni przeznaczeni do posług i posłani na pomoc ludziom zmierzającym do zbawienia. Natomiast Syn zasiada na tronie po prawicy Bożej.

W ten sposób natchniony autor posługując się hapax legomenonem λειτουργός, ukazuje cel swoich dłuższych wywodów zawartych w Hbr 1,5–14, a jest nim ukazanie właściwej relacji zachodzącej między Synem i aniołami. Chrystus nie jest kolejnym aniołem posłanym przez Boga do ludzi, podobnym do wysłanników Starego Testamentu (por. Rdz 18; 32,25–30; Tb 5,4–12,22 itp.), ale jest prawdziwym Bogiem równym Ojcu. Po dokonanym dziele zbawienia zasiadł On na boskim tronie, skąd rozciąga swą władzę nad całym wszechświatem.

JESU CHRISTO RE

Riassunto

La Lettera agli Ebrei è uno dei più cristocentrici scritti del Nuovo Testamento. Non solo dà la risposta alla domanda: „chi è Gesù Cristo?” ma anche situa il ruolo di Gesù nella storia della salvezza.

Nella prima parte la Lettera dimostra la sua esaltazione alla destra di Dio e – nella forma di una grande liturgia celeste – presenta la sua intronizzazione a Re dell'universo. Tutta l'intronizzazione è stata situata dall'autore nel cielo, perciò ci partecipano gli spiriti celesti, ossia gli angeli. Su questo sfondo l'autore dimostra Cristo come Dio e Re a cui rendono omaggio gli angeli. Essi sono spiriti celesti creati da Dio, destinati a servire Cristo Re e ad aiutare gli uomini a salvarsi (cfr. Ebr 1, 14)